

Bijlage

Achtergrondinformatie bij Statenmededeling: Terugbrengen te ruime begrenzing NatuurNetwerk Brabant

Korte historie NNB

Rond 1980 kreeg het concept van de Ecologische hoofdstructuur (EHS) in Nederland voet aan de grond. In Noord-Brabant is de EHS in de jaren 1990-1998, na een intensief begrenzings- en inspraaktraject vastgelegd in het Natuurbeheerplan (NBP). Toen nog alleen als ambitie (en subsidiekaart) van Rijk en provincie. Dit veranderde met de bezuinigingen van 600 miljoen door de Rijksoverheid op de natuuruitgaven na 2011 (onder staatssecretaris Bleker) en de ondertekening van het Natuurpact uit 2013. Hierin werden de nieuwe afspraken tussen het ministerie en de provincies m.b.t. de te verkleinen omvang van de EHS vastgelegd. Ook werd vanaf dat moment de nieuwe benaming Natuurnetwerk Nederland (NNN) resp. Natuurnetwerk Brabant (NNB) gehanteerd. De verantwoordelijkheid voor de realisatie van het NNN verschoof van het Rijk naar de provincies. Het door het Rijk gefinancierde deel van het NNB noemen we het Rijks NNB. Overigens zijn er destijds geen afspraken gemaakt over het indexeren van de middelen, of het laten meegroeien van de middelen met gestegen grondprijzen, pachtafkoop, e.d.

Omdat de provincie Noord-Brabant in die tijd, als gevolg van de verkoop van het aandeel in de Provinciale Noord-Brabantse Energie Maatschappij (PNEM) over aanzienlijke financiële middelen beschikte, hebben de toenmalige Provinciale Staten besloten om vast te houden aan de Brabantse ambitie om in Noord-Brabant toch de eerder vastgelegde EHS vrijwel in z'n geheel te realiseren. Het verschil in omvang (tussen eerdere omvang en de omvang na operatie Bleker), is het zgn. Provinciale NNB. Dit wordt door de provincie en manifestpartners zelf gefinancierd: 240 miljoen vanuit de Essentmiddelen en 160 miljoen vanuit de Manifestpartners. Om de gelden voor het NNB vast te leggen en de realisatie te faciliteren werd in 2014 het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) opgericht.

De opgave nieuwe natuur, inclusief het Natuurpact met het Rijk, bedraagt een kleine 20.000 hectare, t.o.v. de bestaande natuur in 1990 (omvang ca. 109.000 ha). Op dat moment (medio 2013) bedroeg de werkelijke opgave nog ca. 9.600 ha verwerving of functieverandering en 15.200 ha in te richten, waarvan 3.100 ha provinciale NNB en 6.500 Rijks NNB. Daarnaast is aanvullend op het NNB ook een provinciale ambitie voor 1.775 ha aan Ecologische Verbindingszones (EVZ's) vastgesteld. Gelet op de nieuwe provinciale verantwoordelijkheid m.b.t. de realisatie van het NNB, is deze ook planologisch vastgelegd in de provinciale verordening.

Aanleiding en doel terugbrengen te ruime begrenzing

Ondanks de beschikbare middelen, de samenwerking tussen alle manifestpartners (TBO's, waterschappen, gemeenten en ZLTO), de inzet van het GOB en werkeenheden Natuurnetwerk, bleek de realisatie van nieuwe natuur niet snel genoeg te gaan. In 2017 hebben GS daarom het investeringsreglement van het GOB gewijzigd in die zin dat het GOB tot 5 ha. Rijks NNB resp. 25 ha. Provinciale NNB kon bijbegrenzen. Dat wil zeggen, hectares aangrenzend aan, in plaats van binnen het NNB aankopen. Het vergroten van de omvang van het NNB, om daarmee de realisatie te versnellen, paste binnen de afspraak die in het oude beleidskader Brabant Uitnodigend Groen (BrUG) tussen GS en PS is gemaakt. Dit onder voorwaarde dat de begrenzing van het NNB, uiterlijk vóór 2028 zal worden teruggebracht tot de afgesproken omvang van 20.000 hectare. Over de wijze waarop zou worden teruggebracht is destijds niets vastgelegd. Zo kwamen er wel hectares bij, maar gingen er geen hectares van de kaart af.

Deze werkwijze van bijbegrenzen heeft inderdaad gezorgd voor een versnelling van de realisatie van nieuwe natuur. Maar het heeft er ook toe geleid dat de omvang van het NNB nu sterk is toegenomen. Met name in de jaren 2020-2023 zijn er veel hectares aan het NNB toegevoegd. De omvang nieuwe natuur in de OVNB is opgelopen van 20.000 naar 22.000 hectare. De te ruime begrenzing betreft dus ca. 2.000 ha., waaronder geen beleidsafspraken liggen en waarvoor ook geen middelen zijn gereserveerd. Op dit moment is van de beoogde 20.000 ha. nieuwe natuur ca. 17.000 ha. verworven. Daarmee heeft Brabant een opgave van 3.000 hectare te realiseren NNB, binnen een zoekgebied van 5.000 hectare.

De urgentie om deze te ruime begrenzing van het NNB-NNN nú (dus voor 2028) terug te brengen, komt mede voort uit de uitspraak van de Raad van State (RvS) inzake het Reuseldalarrest (3-8-2022). Het Reuseldalarrest betreft een uitspraak op een beroepsprocedure tegen een natuurcompensatieplan van een nieuw landgoed in het Reuseldal, waarbij binnen het NNB natuurcompensatie¹ plaatsvond. De Raad van State stelt dat het toenmalige Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) bepaalt dat de omvang van het NNN minimaal gelijk moet blijven. En dus niet verkleind mag worden door natuurcompensatie in het NNN te realiseren. Doordat in de OVNB geen onderscheid is gemaakt tussen de afgesproken 20.000 hectare nieuwe natuur die deel uit maakt van het NNN en de 2.000 hectare die te ruim is begrensd, geeft de RvS aan dat het NNB, zoals begrensd in de verordening, juridisch in zijn geheel gezien moet worden als NNN zoals in het Barro bedoeld. De regeling uit het Barro is inmiddels met een vergelijkbare strekking onder de Omgevingswet opgenomen in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).

De tot dan toe gehanteerde werkwijze om een versnelling van de realisatie van het NNB te krijgen door bijbegrenzen, is door deze uitspraak niet langer houdbaar. Want begrenzen we bij, dan mogen we volgens deze uitspraak juridisch gezien dus niet meer afbegrenzen, waardoor het NNB permanent in omvang toe zal nemen. GS hebben daarom eind 2022 besloten om de mogelijkheid tot bijbegrenzen door het GOB te beëindigen. De uitspraak Reuseldal biedt gelukkig aanknopingspunten om op zo kort mogelijke termijn, éénmalig de NNB-begrenzing te herzien op een manier die recht doet aan de provinciale ambitie voor nieuwe natuur, waaronder de afspraken uit het Natuurpact. Met dit besluit zal op de verordeningskaart namelijk onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds het NNB-NNN zoals dat op grond van het Bkl en de uitspraak van de RvS moet worden opgenomen (inclusief 20.000 ha. nieuwe natuur), en anderzijds een laag NNB-overig waarbinnen de 2.000 te ruime NNB-hectares worden opgenomen.

Aanpak terugbrengen te ruime begrenzing

Om de te ruime begrenzing van het NNB terug te dringen is in overleg met de manifestpartners gekeken naar de doelen van het NNB. Dit zijn naast de realisatie van natuurgebieden en biodiversiteit, waaronder Natura2000, ook de Kader Richtlijn Water (KRW: Natte Natuurplekels en beekdalen), waterberging en waterveiligheid en klimaatmaatregelen, waaronder de aanleg van nieuw bos. Om te kunnen kiezen tussen de meest noodzakelijke percelen (te behouden in het NNN) en meer wenselijke percelen (op te nemen in NNB-overig) stond de vraag centraal welke hectares van het NNB essentieel zijn voor doelbereik voor natuur en water.

- Om te beginnen zijn over ongeveer 300 hectare harde contractuele afspraken gemaakt. Deze moeten worden nagekomen.
- Daarna staat het afronden en herstellen van de wettelijke opgaven voor Natura2000-gebieden voorop, gevolgd door de KRW-doelen.
- Ook is het van belang om de hogere natuurtypen te realiseren, waar veel zeldzame soorten leven. Daar hoort ook het realiseren van meer bos bij.
- Tot slot is de verbinding van natuurgebieden heel belangrijk om soorten in stand te kunnen houden.

¹ Natuurcompensatie moet plaatsvinden als er door realisatie van projecten beschermde natuurwaarden verloren gaan.

Bij het analyseren van de percelen in het zoekgebied van 5.000 hectare is duidelijk geworden dat we niet alle belangrijke doelen voor 100% kunnen realiseren binnen de nog beschikbare 3.000 hectare. Alleen de resterende opgave voor natte natuurplek is al 3.000 hectare. Tel daar de 300 hectare harde contracten bij op en nog niet aangekochte hectares binnen Natura2000-gebieden en dan is al meer dan 3.500 hectare noodzakelijk.

Samen met onze manifestpartners is het gelukt om ongeveer 900 hectare aan te wijzen als wenselijk maar niet noodzakelijk, die -met pijn- buiten het NNB-NNN kunnen worden geplaatst. Het betreft vooral afrondende hectares van bestaande natuurgebieden. Om te komen tot het aanwijzen van 2.000 hectare is er, zonder onze partners, vervolgens voor gekozen om aanvullend hectares aan te wijzen met vooral een laag natuurdoeltype, voornamelijk graslanden mét vernattingsdoelen. Daarbij is het uitgangspunt gebleven dat percelen binnen N2000 en in het hart van natuurgebieden en Natte Natuurplek behouden moeten blijven in het NNB-NNN. Door deze hectares onder te brengen in NNB-overig blijft de basisbescherming via het OVNB gelden, onder ander die van de attentiezone waterhuishouding. De natuur- en waterdoelen uit het Natuurbeheerplan houden daarmee kans op bereik.

Samenvatting cijfers	Ha
Afspraak nieuwe natuur, waaronder Natuurpact:	± 20.000
Begrenzing nieuwe natuur NNB in de verordening:	± 22.000
Overbegrenzing:	2.000

Opgave nog te verwerven nieuwe natuur NNB per 1.1.2023:	± 3.000
Begrenzing nog te verwerven natuur in de verordening:	± 5.000
NNB-NNN noodzakelijk voor wettelijke natuur- en waterdoelen en harde afspraken:	± 3.500

Hectares naar NNB-overig	2.000
Wenselijk maar niet noodzakelijk voor doelbereik	900
Noodzakelijk voor doelbereik	1.100
Resterende overbegrenzing voor natuur	0